

LANDSMØTE 2022

VEDTATTE UTTALELSER

Vern kysten og tareskogen mot taretråling

Nedgangen i livet i dei kystnære økosystema og bestandane av sjøfuglar er dramatisk. Årsakane er mange, og taretråling av verdifulle tareskogar er ein av verstingane.

Små organismar lever på eit friskt stortareblad og det er ikkje uvanleg å finne 100 ulike artar på ei einaste plante. Dette er mat for fiskeyngel, og dei store skogane av tare gjev gjøymestadar som bidreg til at dei er dei rikaste og mest varierte økosystema vi har i Noreg. Desse økosystema er igjen ein viktig motor for verdiane som vert hausta av fiskarane våre.

Tareskogane langs norskekysten er ein undervurdert klimahelt som bind over 13 millionar tonn CO₂ i året. Det tilsvarar ein firedel av dei norske CO₂-utslippa kvart år. Ein del av dette karbonet returnerar ikkje til atmosfæren, men vert frakta med straumar til havdjupe der det vert langtidslagra som sediment.

Det tek tid for taren å reetablere seg etter hausting, og mykje lenger for organismane der å komme tilbake. Dagens politikk med taretråling, som inkluderer dei mest verdifulle tareskogane vi har, representerer difor ikkje berekraftig bruk av havet. Vi er vidare uroa over den utstrakte bruken av det giftige kjemikalet formaldehyd i taretråling og moglege utslepp av denne samt bifangst av hummer.

Naturvernforbundet krev fokus på øydeleggingane som følgje av taretråling, og vil jobba for vern av dei viktige tareskogane. Taretråling i verneområder og fredningsområder for hummer er helt uakseptabelt. Naturvernforbundet krev at naturøydeleggjande hausting av tareskogane langs kysten vert stoppa.

Vern matjorda!

Matjorda i Norge er dannet gjennom geologiske og biologiske prosesser gjennom tusener av år. I et globalt perspektiv er ikke arealet dyrka mark i Norden spesielt stort, men spiller likevel en viktig rolle. Jordvern, kombinert med bedre utnyttelse av tilgjengelige jordbruksarealer på en mer miljøvennlig måte, er derfor viktig.

Jord er et viktig karbonlager og inneholder et mikroliv som er viktig for jordas kvalitet, og som er nødvendig for matproduksjon. Det er derfor viktig å ta vare på og bruke matjorda på en bærekraftig måte på lag med mikrolivet i jorda. Vi trenger dyrka mark til produksjon av mat til mennesker som korn, belgvekster, grønnsaker, potet, frukt og bær, og vi trenger naturbeitemark/utmarksbeitene våre til beitedyr. På den måten ivaretar vi også det biologiske mangfoldet som er knyttet til kulturlandskapet (det vil si om lag 30 prosent av de trua artene).

Norsk landbruk er videre definert som en samfunnskritisk viktig næring, og regjeringen sier i sin plattform at de vil trappe opp matproduksjonen for å øke selvforsyningsgraden for norske jordbruksmatvarer til 50 prosent, som er en økning fra om lag 36 prosent i dag. Bare 3 prosent av Norge er dyrkbar mark. Av dette er bare halvparten egnet til dyrking av korn og grønnsaker. Vi må derfor verne om hver eneste kvadratmeter dyrka og dyrkbar jord vi har i dag.

Den stadig tydeligere klimakrisa og siste års hendelser – pandemi, sterkt stigende priser på kraft, gjødsel og mat, og ikke minst et Europa i krig – understreker hvor uansvarlig det er å bygge ned arealer med matjord og mangfoldige karbonlagrende naturbeiter. I lys av den dramatiske internasjonale situasjonen, inkludert for verdens matforsyning, blir jordvernets betydning for nasjonal beredskap og forsyningsikkerhet ekstra tydelig. Tiden er over for å bruke matjord til annet enn matproduksjon. Norge bør sørge for mest mulig nasjonal selvforsyning heller enn å belage seg på å kunne kjøpe mat ut av hendene på mennesker med færre midler. Jordvern i Norge er internasjonal solidaritet i praksis.

Matjorda er i dag under sterkt press, fra både veibygging, industri og boligbygging. Vi må unngå bit-for-bit nedbygging. Kommunene må vurdere alle lokale prosjekter – små eller store – i lys av disse overordnede prinsippene.

Naturvernforbundet er sterkt bekymret for planlagt oppdrett av torsk i åpne anlegg

Havforskningsinstituttet (HI) viser i en ny rapport bestilt av Fiskeridirektoratet at kunnskapsgrunnlaget for å kunne vurdere konsekvensene av slike anlegg er svakt og til dels mangelfullt. Tidligere forsøk med oppdrett av torsk indikerer allerede at utfordringene er store og alvorlige.

Det understrekes i rapporten at miljøeffekter av torskeoppdrett må inkluderes i gjenoppbyggingsplanen for kysttorsk, som nå er truet langs hele kysten. Videre heter det at vi allerede nå har kunnskap nok til å fastslå at det ikke bør etableres torskeoppdrett i områder der det er gytefelt for torsk, og at dette spesielt gjelder fjorder med små sårbare kysttorskbestander.

Rapporten påpeker videre at det er store kunnskapshull angående mulig genetisk påvirkning på villtorsk. Risikoen vurderes likefullt å være enda høyere enn den er mellom oppdrettslaks og villlaks siden torsk også gyter i merdene den står i, og derfor ikke er avhengig av å rømme for å kunne blande gener med ville bestander – slik laks er. Dette poenget er særlig aktuelt, da ny forskning viser at bestander av kysttorsk har en form for «supergener» som gjør den mer tilpasningsdyktig i møte med klimaendringer og andre miljømessige forandringer. Følgelig kan genetisk påvirkning på villtorsk svekke dens muligheter til å tilpasse seg økosystemendringer som vil komme i tiden framover.

På samme måte som med laks kan oppdrettet torsk både gjennom rømming og direkte fra åpne merder spre sykdommer og parasitter til villtorsk og annen fisk.

Det er sterke indiksjoner fra både forskning og fiskernes egen erfaring på at vandrende torsk skyr områder med mye lakseoppdrett fordi den oppfatter lukt eller andre signaler. På tilsvarende måte kan torskeoppdrett endre både kysttorsk og andre arters atferd og vandringsmønster. Også anadrom fisk som sjørørret og sjørøye kan påvirkes. Torsk er en naturlig predator for smolt av disse artene, og torskeoppdrett vil kunne fortrenge disse fra deres naturlige beiteområder.

Naturvernforbundet er av den oppfatning at eventuelt oppdrett av torsk kun må forgå i lukkede anlegg – og da i anlegg som ikke forringer naturmangfold og landskap og ikke fortrenger tradisjonelle næringer. Kysttorsken har vært på rødlista i mange år; ytterligere oppdrettspress på fjordområdene vil ikke bedre situasjonen. Vi mener at i FNs «Naturrestaurerings tiår» er det nødvendig å fjerne alle åpne oppdrettsanlegg raskest mulig. Dette er også i henhold til føre-var-prinsippet jamfør naturmangfoldloven § 9. Praksisen med vederlagsfrie konsesjoner på torskeoppdrett må opphøre. Isteden må insentivene fremme lukket teknologi på egnede lokaliteter.

Sammen for å ta kontroll på pukkellaksen

Sommeren 2023 forventes det at over én million pukkellaks skal innta norske elver lang store deler av kysten i Norge. I 2021 førte stor frivillig innsats til at det ble registrert rundt 110 000 pukkellaks fanget i elv og 38 000 i sjølaksefiske i Norge. Naturvernforbundet krever tiltak for å få kontroll.

Invasjonen av pukkellaks er en enorm tilleggsbelastning på bestandene av annen vill laksefisk. Og de enorme mengdene avfall fra død pukkellaks er en stor trussel for hele økosystemene i elvene. Fordi den er

en fremmed art som kan true naturmangfoldet, så må det primære målet være å fange så mye pukkellaks som mulig før den gyter i elvene, og å holde bestandene så lave som over hode mulig.

Selv om man skulle oppnå svært høyt uttak av pukkellaks i Norge, så vil det hvert år bli tilførsel av pukkellaks fra Russland fordi de lar bestandene blomstre. Derfor vil det være viktig å finne løsninger som gjør at pukkellaksen som fanges, kan brukes til mat, samtidig som man sikter på utfisking. Dette hindrer ikke at vi kan anse pukkellaks som en naturressurs som kan gi lokal mat, eksportinntekter og lokale arbeidsplasser – om man fangster og omsetter den riktig. Pukkellaksen som fanges, har en verdi og må ivaretas og behandles som en matressurs.

Miljødirektoratet har en handlingsplan og en kompetansegruppe for pukkellaks med personer fra forvaltning, forskning og fiskeinteresser. Kompetansegruppa skal vurdere og gi råd om fangstmetoder, om hvilke vassdrag innsatsen bør rettes mot, og om hvordan pukkellaksen kan bekjempes. Dagens handlingsplan for pukkellaks fokuserer ensidig på uttak i elv og tar ikke for seg hvordan pukkellaks kan utnyttes som en ressurs etter utfisking. Kompetansegruppa skal derimot også vurdere om det er mulig å ta ut pukkellaksen i sjø uten å skade bestandene av atlantiske laks, samt vurdere gode systemer for å ta vare på og utnytte fangsten. Til tross for dette så er verken fiskeindustri, fiskeforedlingsbedrifter, kystfiskere, elvefiskere eller sjølaksefiskere invitert til kompetansegruppa.

En usedvanlig flott innsats fra frivillige bidro til at mye pukkellaks ble fanget og registrert sommeren 2021. Ansvaret for bekjempelse av en invaderende art og ivaretagelse av en matressurs kan ikke legges på frivilligheten. Vi forventer at miljømyndighetene samarbeider og betaler for innsatsen.

Det må lages ordninger for uttak av pukkellaks som ikke kun baserer seg på dugnadsinnsats. Betalt bemanning av fiskefeller er et eksempel på et viktig løfte å komme med tidlig for at elvelag skal ha tillitt til prosessen. Det kan også vurderes en ungdomsfiskeordning der ungdom kan bidra i det viktige arbeidet og få verdifull kunnskap om naturforvaltning og friluftsliv. Dette arbeidet blir nødvendig i uoverskuelig framtid da det stadig vil vandre pukkellaks fra Russland.

Det kreves en enorm innsats for å ta ut pukkellaks for å få kontroll på bestanden og 2023 blir et avgjørende år også for villaksen og andre arter i norske elver for de kommende generasjonene.

Naturvernforbundets landsmøte har følgende krav til regjeringens plan for pukkellaks:

- Bevilgningen til arbeidet med pukkellaks må økes kraftig, fra 15 millioner til 50 millioner kroner i revidert statsbudsjett for 2022 og økes til 100 millioner i statsbudsjettet for 2023.
- Miljøforvaltningen må samarbeide og ha svært tett dialog med elveeierlag, naturvernere og foreninger med erfaring fra uttak i elv, sjøsamiske interesser og foreninger med erfaring fra sjølaksefiske. Sametinget og sjøsamiske interesser må konsulteres i utarbeidelsen av handlingsplan for pukkellaks.
- Det må forskes på å forbedre metodene for fangst av pukkellaks i sjø, elvemunning og elv for å øke effektiviteten og begrense bifangsten. All bifangst må rapporteres.
- Det må innføres betydelige begrensinger på fisket etter villaks i både sjø og elver i 2023 for å gi rom for faren for bifangst av villaks mens vi fremdeles er i en tidlig fase for å finne de mest skånsomme metodene for uttak av pukkellaks.
- Det må innføres en tilskuddsordning for etableringer som utnytter pukkellaks som ressurs, selv om det primære målet er å få bestandene ned på et sterkt redusert nivå med lavt skadepotensial for våre økosystem.

Naturvernforbundet støtter Sametingets krav om oppfølging av Fosen-dommen

Vi viser til dommen fra Høyesteretts storkammer av 11. oktober 2021 om gyldigheten av vedtak om konsesjon og ekspropriasjon til vindkraftutbygging på Fosen, som konstaterer at Olje- og energidepartementets konsesjons- og ekspropriasjonsvedtak strider mot reineiernes rettigheter etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27 (SP art. 27), og at vedtakene derfor er ugyldige.

Dommen er en viktig milepæl i norsk og internasjonal urfolksrett, som må respekteres.

Naturvernforbundet forventer at regjeringen beklager den uretten reindriften på Fosen er blitt utsatt for i lang tid.

Vindindustriplanleggene som er bygd på Fosen, representerer et dramatisk tap av viktige naturverdier, og Naturvernforbundet har helt siden 2006 stått sammen med samene for å få stoppet disse anleggene. Vi er svært glade for Høyesteretts klare dom i saken, selv om den kom seint.

Vi viser samtidig til at Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM) har gjort det helt klart at et pågående menneskerettighetsbrudd som dette er må stanses, og at det påligger staten å iverksette en menneskerettslig reparasjonsplan snarest.

Naturvernforbundet krever at regjeringen snarest iverksetter tiltak, slik at vindkraftutbyggingen som rammer Fosen reinbeitedistrikt, ikke lenger er i strid med FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27.

Domsavgivelsen slår fast at konsesjonsvedtaket er ugyldig. Naturvernforbundet ber regjeringen følge dette opp ved å oppheve konsesjonsvedtaket uten videre opphold og sikre at anleggene fjernes og områdene restaureres, slik Sametinget og reindriften på Fosen forventer og folkeretten forplikter oss til.

Saken påvirker også Norges omdømme i verden og i hvilken grad vår respekt for urfolksrettigheter vil tas på alvor i andre sammenhenger. Langvarig norsk «aksept» for et dokumentert og pågående menneskerettighetsbrudd etter en enstemmig dom i Høyesteretts storkammer om brudd på samenes urfolksrettigheter, SP27, vil være svært beklagelig og gi et farlig signal.

Naturvernforbundet forventer derfor også at regjeringen gjennom nødvendige lov- og forskriftsendringer sørger for at liknende rettighetsbrudd overfor vårt samiske urfolk ikke blir gjentatt.

Nei til bygging av fotballstadion på matjord

Bodø/Glimt sitt prosjekt om bygging av nytt fotballstadion på Thallevegjorden har nasjonal interesse. I deres eget bærekraftprosjekt «Action Now» har de lagt lista høyt, og initiativet har fått stor oppmerksomhet og har kommet på et tidspunkt hvor klubben har hatt stor sportslig suksess.

Bærekraftsatsingen blir imidlertid punktert når de ber Bodø kommune og grunneier Nordland fylkeskommune om lov til å bygge et nytt stadion på 45 dekar av Rønvikjordene. Dette er noe av den beste matjorda i Nord-Norge. I en tid da vi vet at vi globalt må øke matproduksjonen med minst 40 prosent før 2050 og regjeringen har bedt alle kommuner om å stoppe utbygging av matjord, er det svært underlig at Bodø/Glimt kan fremme dette som en del av et bærekraftprosjekt.

Matjord er blitt noe av det mest verdifulle vi har. I dagens dramatiske situasjon kan import av mat raskt stupe. Norge er et fjelland, det vil si at vi har begrenset med jord per innbygger, og tallet går drastisk ned. I 2012 var det 1,63 dekar fulldyrka jord for hver nordmann. Det tilsvarende tallet for 1999 var 2,00 dekar.

Nasjonale retningslinjer sier at nedbygging av dyrket mark ikke skal skje. Det er likevel kommunene som tar avgjørelsen i hvert enkelt tilfelle

Byggeprosesser fører alltid til utslipp av klimagasser. Indirekte kan det bli ekstra stort ved nedbygging av matjord. Nedbygging av jordbruksområder betyr ofte at det utbygde arealet må erstattes for å kunne opprettholde produksjonsvolumet av mat. Ved oppdyrking av naturbeitemarker, myr eller andre naturtyper slippes det ut betydelige mengder klimagasser, noe som gjør en utbygging på dyrket mark ekstra klimabelastende.

Bodø/Glimt uttaler selv:

«Vi har ambisjoner om å bygge verdens mest bærekraftige arena for idrett og kultur. Vi skal skape en storstue som gjør Bodø og resten av landsdelen stolt.»

Men å bygge ned matjord er verken bærekraftig eller til å bli stolt av. Vi ser at en rekke grupper reagerer på argumentasjonen om bærekraft i dette prosjektet. Dette håper vi også Bodø/Glimt sine medlemmer ser.

Naturvernforbundet ber Bodø kommune, Nordland fylkeskommune og Bodø /Glimt ta innover seg de utfordringene vi faktisk står overfor, ikke minst usikkerhet innen matproduksjon, og endre sine utbyggingsplaner og bevare matjorda.

Naturens rettsvern må styrkast og nedbygginga stansast – det grøne skiftet må ikkje føre til meir nedbygging av natur

Naturen med sitt rike mangfald er grunnlaget for alt liv på jorda. I verda i dag øydelegg me livsgrunnlaget vårt i stadig raskare tempo. For å stoppa og snu tapet av den uerstattelege artsrikdomen og bremsa klimaendringane treng naturen eit langt sterkare vern mot vidare nedbygging.

Nedbygging og arealbruksendring er den viktigaste årsaka til at leveområda til artane vert øydelagt, og det svekkar økosystema og reduserer naturens motstandskraft. Resultatet er at livsviktige tenester som naturen sørgjer for, vert redusert og kan forsvinne.

I fjell-, skog- og kystnatur over heile Noreg vert det planlagt og bygd nye vegar, hyttebyar, vind- og vasskraft, boligar og energikrevjande industri. Kvart einaste år går meir natur tapt. Utviklinga må snus, og regjeringa og Stortinget må ta grep og innføre eit nasjonalt naturbudsjett med eit forpliktande rekneskap over arealbruken og over naturen i kommunane.

Naturvernforbundet er særst bekymra for at ansvaret for plan- og bygningslova vart fjerna frå Klima- og miljødepartementet, og at statsforvaltaren vart instruert til færre fråsegn til fordel for lokalt sjølvstyre. Den forrige regjeringa har sterkt svekka miljøforvaltninga i Noreg. Dette ser ut til å bli fulgt opp av nåværande regjering.

Tusenvis av forvaltningsvedtak med store og irreversible konsekvensar for natur og miljø vert kvart år fatta utan at sivilsamfunnet og frivillige organisasjonar har reelle moglegheiter til å prøve dei for domstolane som følge av svimlande kostnader. Dette undergraver naturen sitt rettsvern. Grunnlova § 112 gjev folk rett til eit miljø som sikrar helsa, og til ei natur der produksjonsevna og mangfald bevarast og skal sikrast også for etterslekta.

- Plan- og arealforvaltninga skal tilbakeførast til Klima- og miljødepartementet.
- Prosessen med å oppretta ein miljøklagedomstol eller tilsvarande i Noreg skal vera i gang.

Stortinget skal innføre eit nasjonalt naturbudsjett samt natur- og arealrekneskap som styringsverktøy i kommunane si planforvaltning.

Oljealderen må ta slutt

Ifølge FNs klimapanel må mesteparten av verdens gjenværende reserver av kull, olje og gass forbli i bakken. Det er ikke rom for utvikling av nye oljefelt når vi skal klare å begrense oppvarmingen innenfor 1,5 grader.

Norge har tjent seg rik på utvinning av olje og gass i mange tiår og har et sterkt moralsk ansvar for å lede an i arbeidet med omstilling vekk fra fossil energi. Likevel fortsetter Norge å lete og bygge ut også i sårbare og verdifulle områder – og det i et tempo som historisk aldri har vært høyere. De siste ti årene har Norge totalt delt ut flere oljelisenser enn i alle 47 årene før 2012. Norge opptrer dermed som Europas mest aggressive oljeutvinner.

Petroleumsnæringen forbruker store mengder energi når olje og gass skal utvinnes. Elektrifisering av oljeplattformer er et ønske fra oljeindustrien for å «grønnvaske» næringen. Det er fullstendig feil bruk av energi og ressurser. Produksjonen må uansett stanses i løpet av få år. Utslipet fra forbrenning av olja er 50 ganger så stort som fra produksjonen.

De neste to årene ligger an til å bli rekordår for godkjenning av nye prosjekter, hvor oljefeltet Wisting kan bli et skrekkeeksempel som vil gi framtidige utslipp på 200 millioner tonn CO₂, tilsvarende kjøring fra nesten 100 millioner bensinbiler i ett år, når olja blir brukt. Med oppstart i 2028 vil feltet bidra til massive klimagassutslipp selv etter at verden må være nede på netto null i utslipp.

En styrt avvikling av petroleumssektoren er det eneste ansvarlige og vil kreve en stor omstilling av det norske arbeidslivet. Naturvernforbundet mener det må lages en nedtrappingsplan for hele petroleumssektoren som bevarer arbeidernes rettigheter og kompetanse, og som sikrer behovene til lokalsamfunn som i dag er avhengige av petroleumsindustrien.

Naturvernforbundets krav:

- Norsk olje- og gassutvinning halveres innen 2030 og fases fullt ut innen 2040. Det må ikke gis noen nye oljelisenser på norsk sokkel, og all ny leting og prøveboring stanses.
- Stortinget må avvise utbygging av alle planlagte olje- og gassfelt, inkludert Wisting.
- Lisenser utdelt gjennom 23., 24. og 25. konsesjonsrunde må trekkes tilbake, og særlig lisensene som er delt ut innenfor iskantsonen, på tvers av anbefalingene fra de miljøfaglige etatene.
- All videre elektrifisering av sokkelen fra land må stanses.
- Norge må verne en tredel av sine havområder innen 2030, og det må opprettes varige petroleumsfrie områder.

Naturvernforbundet krever forbud mot miljøskadelig og energiintensiv kryptoutvinning

I en tid med klima-, natur- og strømkrise må vi velge nøye hva vi bruker vår energi og våre arealer til. Energi og arealer bør ikke prioriteres brukt til energiintensiv utvinning av kryptovaluta, slik som bitcoin.

De største valutaene baserer seg på blokkjedeteknologi, hvor tusenvis av datamaskiner løser de samme oppgavene om kapp for å få lov til å plassere den neste blokken i kjeden.

Dette gjør utvinning av kryptovaluta svært kraftkrevende. Totalt anslås det at den globale utvinningen av bitcoin nå bruker 116 terawattimer (TWh) i året. Til sammenligning var hele det norske strømforbruket på 133 TWh i fjor. Studier viser at bitcoin krever minst 1200 ganger mer strøm per transaksjon enn en normal bank bruker på en korttransaksjon. Også fra et CO₂-perspektiv kommer utvinning av kryptovaluta særdeles dårlig ut, da store deler av utvinningen foregår i land som benytter seg av fossil energi til strømproduksjon. Utvinning av kryptovalutaen bitcoin bidrar til enorme utslipp, estimert til rundt 22 millioner tonn CO₂ i året. Dette tilsvarer samme mengde utslipp som for eksempel hele Jordan har i løpet av et år.

Fokuset på CO₂-utslipp har ført til at kryptovaluta-selskapene nylig kom med en plan for kutt i klimagassutslipp – Crypto Climate Accord. Målet er null utslipp fra utvinning av kryptovaluta innen 2040. Da må alle blokkjedene over på fornybar energi innen 2030. Dette fornyede fokuset på CO₂-utslipp, samt at den forrige regjeringen i 2020 ga krypto-datasentre fritak fra å betale full el-avgift, har gjort at bransjen nå har rettet øynene mot Norge og vår fornybare energi. Naturvernforbundet krever at dagens avgiftsfordeler for datasentre som produserer kryptovaluta, må oppheves.

I en verden preget av en usikker energisituasjon, der det snakkes om energisparing og tiltak for å redusere strømforbruket, mener vi i Naturvernforbundet at det er uansvarlig å sløse energi på å utvinne kryptovaluta. Vi krever derfor stans i utvinningen av miljøskadelig og energiintensiv kryptovaluta.

Klimaendringene truer menneskeheten - bevaring av naturen er en forutsetning for å overleve!

FNs klimapanel (IPCC) sier i siste hovedrapport del 2 at klimaendringene har enda mer omfattende virkninger på mennesker og natur enn tidligere beregnet. Over 3 milliarder mennesker lever allerede i områder hvor de er utsatt for skader av endret klima, og problemene her og ellers i verden vil øke med videre global oppvarming.

Framover mot 2 graders global oppvarming om 25 år vil verden få mange hundre millioner klimaflyktninger. Klimaendringer gjør allerede skade på naturen i alle deler av verden.

Klimapanelet sier at vi må forvalte 30–50 prosent av klodens landjord, ferskvann og hav på en slik måte at naturen er robust nok til å tåle 2 graders global oppvarming. Det er bare en robust natur med et høyt biologisk mangfold som kan gi oss mennesker det vi trenger av økosystemtjenester og karbonbinding. Som et eksempel for skog så er monokultur av ett treslag, og flatehogst på store arealer, en forvaltning som ikke er robust slik IPCC anbefaler. Naturvernforbundet mener at dette må legges klare rammer for næringsvirksomhet og annen aktivitet i minst halvparten av alt landareal, ferskvann og hav i Norge.

Fra FNs naturpanel vet vi allerede at én million arter er truet av utryddelse. Endringer i arealbruk er den viktigste årsaken til det globale tapet av naturmangfold på land fram til i dag, mens overutnytting av ressurser er viktigst for tapet i havet. I tillegg kommer truslene fra forurensing og invaderende arter. Nå kommer stadig økende skader fra klimaendringene. Klimapanelets delrapport 2 sier at hvis oppvarmingen øker fra 1,5 til 3 grader, kan inntil ti ganger så mange arter bli utsatt for svært høy risiko for utryddelse. Klimapanelet understreker derfor hvor avgjørende det er at klimagassutslippene reduseres raskt.

Norges utslipp av klimagasser gjør at vi bidrar til nærmere 3 graders global oppvarming, og planene for bevaring av våre land- og havområder er ikke i nærheten av det som er nødvendig. Det er derfor på høy tid at norske politikere og vi alle snur kursen og tar truslene mot mennesker og natur på alvor, ikke bare i ord, men i handling - NÅ!

- Regjeringen må kutte utslipp med 3 millioner tonn CO₂ hvert år fra og med 2022 til og med 2030.
- 50 prosent av norsk natur på land, i ferskvann og i hav må forvaltes i tråd med kunnskapen som er dokumentert av klimapanelet og naturpanelet. Jordbruk, skogbruk og fiske må tilpasses slik forvaltning.
- Naturmangfoldet i Norge må kartlegges systematisk, og alle sårbare økosystemer og arter må tas vare på.

Energieffektivisering og energisparing først

Landsmøtet i Naturvernforbundet etterlyser tidenes satsing for å redusere energiforbruket. Tiltak og nye sterke virkemidler for energieffektivisering og energisparing er den raskeste måten å skaffe mer energi på for å redusere klimagassutslippene og samtidig ta vare på naturen.

Det internasjonale energibyrået (IEA) understreker i sin rapport «Net Zero 2050» at det er helt nødvendig å øke den årlige forbedringen i energieffektivitet til 4 prosent mot 2030 for å kunne erstatte fossil energi med fornybar energi. Det vil gjøre at det globale energiforbruket er lavere i 2050 enn i dag. I Norge må vi dermed minst fordoble innsatsen sammenliknet med de siste 30 årene. «Energieffektivisering først» er også et førende prinsipp for EUs planer for energiomstilling.

Energieffektivisering er å oppnå likeverdig energiytelse og komfort med løsninger som forbruker mindre energi. Energisparing er reduksjon av energiforbruket ved å avstå fra tjenester og/eller utnyttelsesgrad. Vi trenger både energieffektivisering og energisparing.

Tiltak i bygg, industri og forbruk kan frigjøre store mengder strøm som kan fase ut fossil energi og tilrettelegge for ny næringsvirksomhet. Mange utredninger har vist at potensialet er på flere titalls terrawattimer, men Norge mangler sterke virkemidler og insentiver for å realisere potensialet.

Naturvernforbundet er kritisk til at det i Enovas mandat ikke lenger er et eget mål for redusert energiforbruk. Vi mener støtten til både energieffektivisering og energisparing må økes. Det er allerede brukt mange milliarder på å hjelpe folk med høye strømgregninger. Men det må også brukes mer penger og komme flere virkemidler for å hjelpe folk med å redusere energiforbruket. Naturvernforbundet mener det minimum må settes av 1 milliard kroner til energiltak i husholdningene og i tillegg komme egne støtteordninger for næringsliv, offentlig virksomhet og landbruk.

Stortinget vedtok i 2016 et mål om å redusere energiforbruket i bygg med minst 10 TWh i 2030. I år er det endelig varslet en plan fra regjeringen for å følge opp. Naturvernforbundet etterlyser en ambisiøs plan med virkemidler for å realisere målet. Og det må bare være starten. Fram mot 2040 må energiforbruket i bygg halveres. I tillegg må vi ha virkemidler for redusert energiforbruk i industrien og en mer sirkulær økonomi. I regjeringens tilleggsmelding til stortingsmeldingen Energi til arbeid, som kom nylig, er det dessverre ingen satsing på redusert energiforbruk. I stedet er regjeringen mest opptatt av energiproduksjon.

Naturvernforbundet krever at energieffektivisering og energisparing må prioriteres i stortingsbehandlingen av disse meldingene, i statsbudsjettet for 2023 og i arbeidet til regjeringens energikommisjon. Vi trenger en kombinasjon av krav, økonomisk støtte og informasjon og kompetanseheving for å realisere potensialet for energieffektivisering og energisparing.

For å løse natur- og klimakrisen er det avgjørende at energiforbruket i rike land som Norge reduseres. Det er på tide at energieffektivisering og energisparing kommer først.